

Internationaal floreren diverse Nederlandse en Belgische bedrijven uit de agribusiness. In een zevenluik een overzicht van een aantal belangrijke internationale spelers met Nederlandse en Belgische wortels.

Voeding: **Co de Heus: 'Sterke positie in thuismarkt blijft noodzakelijk'** (pag. 20)

Mechanisatie: **Robert Liet: 'Door te blijven innoveren niet bang voor kopiëren'** (pag. 26)

Economie: **Sander Honingh: 'Mondiale voorsprong door feeling voor boerenbedrijf'** (pag. 30)

Fokkerij: **Roald van Noort: 'Schaal creëren is wat anders dan winst ophalen'** (pag. 44)

Ruwvoerteelt: **Bastiaan Barenbrug: 'Specialisme maakt internationalisering nodig'** (pag. 52)

Melkwinning: **Alexander van der Lely: 'Betere producten door internationale oriëntatie'** (pag. 58)

Huisvesting: **Roelof Westerbeek: 'Het imago van Nederlandse boeren is hoog'** (pag. 66)

Terwijl de economie in het slop zit, blijven de agro- en foodexport een heel stabiele factor, zowel in Vlaanderen als in Nederland. Internationaliseren levert rendement, creëert banen en stimuleert innovatie en de toekomst lijkt ook nog eens rooskleurig.

tekst **Alice Booij**

De wereldeconomie zit in een crisis, maar de agrarische handel floreert. De in juni bekend geworden Europese cijfers over de im- en export van agrarische producten laten zien dat Nederland met 24 miljard euro het grootste handelsoverschot van alle 27 EU-landen heeft. In de totale Europese export heeft Nederland een aandeel van vijftien procent. Nederland staat daarmee op de tweede plaats achter Duitsland (16%) en wordt gevolgd door Frankrijk (13%) en België (8,2%). Meer dan de helft van de agrarische uitvoer door de EU-27 komt daarmee uit deze vier landen.

Afgelopen jaar steeg de brutoproductiewaarde van de land- en tuinbouw nog eens vier procent ten opzichte van 2011. 'Het hele agro-complex levert tien procent toegevoegde waarde aan de Nederlandse economie én de werkgelegenheid', analyseert Petra Berkhout van het Landbouw Economisch Instituut (LEI). Van alle Nederlandse uitvoer van 331 miljard euro levert de agrosector 76,2 miljard euro. 'Vlees, zuivel en sierteelt zijn de top drie van beste exportproducten.' Goede cijfers, die ook nog eens vergezeld gaan door positieve toekomstverwachtingen. 'De crisis vind je niet terug in deze cijfers. Er zit groei in, elk jaar weer', licht Berkhout toe. 'De Nederlandse landbouw is van oudsher sterk; we hebben boeren met vakmanschap, goede productieomstandigheden en samenwerking tussen onderzoek, onderwijs en voorlichting. Het zorgt ervoor dat innovatie zijn weg vindt. Dankzij de samenhang tussen de primaire bedrijven en het bedrijfsleven zijn het producten van een hoge kwaliteit; ze zijn veilig en betrouwbaar en daarmee houden we een goede naam in het buitenland.'

Chinese moeder wil Nederlandse zuivel

De onlangs gepubliceerde zuivelcijfers over het jaar 2012 bevestigen dat Nederland een van de allersterkste zuivellanden ter wereld is. 'Het zegt genoeg dat Chinese moeders speciaal melkpoeder van Nederlandse zuivel willen hebben', geeft Klaas Johan Osinga van LTO Nederland aan. 'De kwaliteit en veiligheid van het Nederlandse product staan bijzonder hoog aangeschreven.' Het is overigens een imago dat je niet van de ene op de andere dag krijgt, geeft Osinga aan. 'Daar doe je tientallen jaren over, dat moet je koesteren en je moet oppassen dat je deze goede naam ook behoudt.'

Nederland staat in de top drie van meest exporterende zuivellanden

Agrarische sector levert voor

Geen crisis

... tien procent bijdrage aan de Nederlandse economie

voor de landbouw

ter wereld. Nieuw-Zeeland exporteert 95 procent van zijn melkproductie, Nederland 60 procent. 'Dit betekent dat één op de vijf veehouders melk produceert die uiteindelijk naar derde landen gaat', geeft Osinga het belang aan voor de Nederlandse melkveehouders. 'Twee van de vijf veehouders produceren nog eens melk die wordt gebruikt voor zuivelproducten die naar de rest van Europa gaan. Als we alleen maar zelfvoorzienend zouden produceren, zouden drie van de vijf veehouders niet nodig zijn.'

Zuiveladviseur Mark Voorbergen geeft aan dat de Nederlandse zuivel de laatste jaren de juiste slag heeft gemaakt om de markten in de wereld op te zoeken die zorgen voor rendement. 'Tot 2007 was het alleen maar kaas dat mede dankzij de de sterk oplopende wei-opbrengsten de prioriteit kreeg in investeringsbeslissingen. Sindsdien zie je dat met name de droge melkgrondstoffen steeds meerwaarde opbrengen. Dat is wat de wereldmarkt wil en gezien de investeringsfocus in Europa gaat daar de extra productie van melk na 2015 ook grotendeels naartoe', voorspelt Voorbergen.

Ook in die verschillende poedermarkten weet de Nederlandse zuivel, onder aanvoering van FrieslandCampina, de juiste markten aan te boren. 'Iedereen heeft het over China en Rusland als grote markten, maar er zijn nog wel vijftig markten op een lager niveau die ook elk jaar meer zuivel nodig hebben. Als je je in vier tot vijf van dit soort landen hebt gepositioneerd, zet je de export op groei. De kansen liggen overal.'

Groeikansen vee-export

De export van melkvee is al jaren een stevige pijler onder de melkveehouderij. Tussen de 40.000 en 50.000 dieren verlaten in een goed jaar Nederland voor een 'tweede leven' in een ander land, vertelt Veeproductie-directeur Reinout van Gent. 'Dat gaat over totaal zo'n 100 miljoen euro aan exportwaarde.' De laatste anderhalf jaar is het echter wat mager, vanwege het Schmallenbergvirus. 'Met name landen buiten Europa hebben extra beperkingen opgelegd. Het betekent dat er naar Rusland zo al 10.000 minder vaarzen gaan', schat hij in. 'Totaal verkopen we nu zo'n 20.000 vaarzen minder vergeleken met een normaal jaar.' En er zijn nog wel meer beperkingen die export kosten. 'We zijn in Nederland heel goed georganiseerd. We zijn het beste jongetje van de klas en dat is ook terecht. Echter, door allerlei regels, certificaten en controles lopen we vergeleken met landen als Duitsland en Frankrijk vertraging op', weet Van Gent.

Groeikansen zijn er volgens Van Gent dus ook zeker. 'Ja, ook na 2015, als we de diergezondheid maar op een hoog peil krijgen en houden. Men komt in Nederland kopen dankzij kwaliteitsvee met een hoge duurzaamheid. Onze insteek is dan ook: dit jaar koopt een klant koeien, volgend jaar de buurman. De samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven is dan heel belangrijk.' De verkoop van vaarzen is namelijk één ding, het vervolg hiervan is nog veel indrukwekkender zo geeft de Veeproductie-directeur aan. 'Huisvesting, voeding, melkmachines, advies, na de verkoop van de dieren volgt er nog voor vele miljoenen euro's meer verkoop.'

De internationale export van kennis en kunde noemt Osinga ook expliciet. 'Onze agrarische veehouder zelf is natuurlijk ook een exportproduct', signaleert hij. 'Overal in de wereld kom je Nederlandse melkveehouders tegen. Zo krijgen we overal invloed, dat zie je ook weer terugkomen naar Nederland.'

Nederlandse kennis naar ontwikkelingslanden

Niet alles wat de grens overgaat wordt meteen in klinkende munt uitbetaald. Agriterra stimuleert de melkveehouderij in ontwikkelingslanden met vrijwilligers die hun kennis en ervaring delen. 'De melkveehouderij is "booming", geeft directeur Kees Blokland van Agriterra aan. 'Wij helpen de lokale bevolking om hun eigen welvaart te verbeteren. Daar wil

Agriterra exporteert landbouwkennis

je als bedrijfsleven natuurlijk bij zijn.' Er is wereldwijd veel vraag naar melk en dan wordt er ook gekeken naar de productiecapaciteit in ontwikkelingslanden. 'Wie melk met kwaliteit kan leveren, heeft een markt én goede prijzen. Er liggen wereldwijd enorme kansen', vertelt Blokland. Voor Agriterra is de vraag vanuit de lokale boerenbevolking en hun organisaties bepalend. 'Het moeten geen hoogstandjes worden met businessparken of investeerders die hele lappen grond opkopen. Dat zijn alleen maar eilanden van vooruitgang. We willen aansluiten bij de lokale initiatieven van gewone boeren. Dat gaat over coöperaties, net zoals onze opa's en oma's die hier hebben opgezet door hun krachten te bundelen.' En daar zit ook een belang bij voor het Nederlandse bedrijfsleven. 'Je wilt geen goedkope concurrentie zonder richtlijnen, maar een verantwoorde groei.'

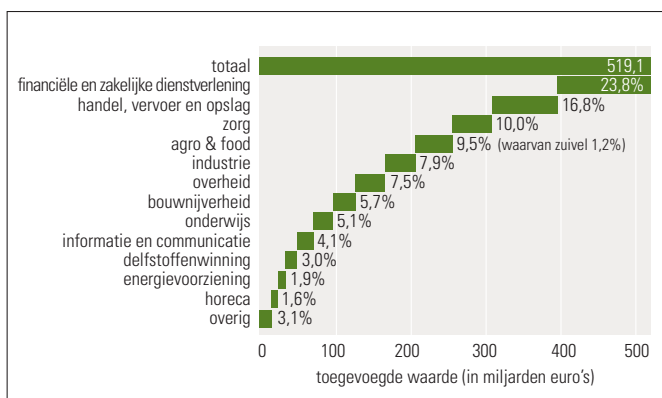
De Nederlandse ervaringsdeskundigen – die vrijwillig worden uitgezonden – zijn bij uitstek geschikt om die lokale ontwikkeling te ondersteunen. 'Het is een vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zo helpt het Nederlandse bedrijfsleven bij de ontwikkeling en in een later stadium komt daar vaak ook vraag naar technologie en specifieke kennis. Dan valt er ook wat te verdienen.'

De Nederlandse veehouderij is een bron van informatie, weet ook Theun Vellinga, onderzoeker veehouderij bij Wageningen UR. 'We lopen voorop en willen kennis ook met anderen delen. Vanuit betrokkenheid, maar ook vanuit een zakelijk belang.' Hij noemt het pensmodel, de footprint voor diervoeders en mestbe- en verwerking als voorbeelden. 'Kennis die vanuit Nederland op Europees niveau toegepast wordt. Samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven is het sleutelwoord.'

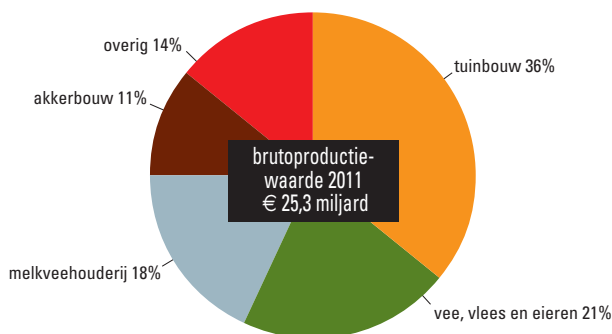
Tabel 1 – Nederlandse uitvoer van melk- en zuivelproducten in euro's (x 1000), incl. intrahandel, excl. restituties (bron: PZ, Eurostat)

product	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012 *
kaas (in euro's x 1000)	1.773.965	1.927.161	2.550.617	1.964.567	2.446.452	2.712.640	2.841.741
Gouda	740.494	799.061	1.048.663	780.203	942.189	1.057.373	1.073.723
Edam	267.673	239.256	340.254	236.732	349.990	344.869	329.114
overige	765.799	888.844	1.161.700	947.631	1.154.274	1.310.397	1.438.904
boter en boterolie (in euro's x 1000)	461.487	473.876	476.636	448.016	615.809	725.828	790.373
boter	342.515	318.465	372.746	341.686	446.443	493.621	566.219
boterolie	118.210	151.730	103.733	105.815	169.044	229.488	218.778
zuivelpasta's	762	3.681	157	515	322	2.719	5.375
ingedikte melk, vloeibaar (in euro's x 1000)	263.290	286.973	346.890	353.705	363.170	394.721	445.853
zonder suiker	191.098	211.334	280.888	266.011	283.980	294.547	352.512
met suiker	72.192	75.638	66.002	87.695	79.190	100.174	93.341
ingedikte melk, poeder (in euro's x 1000)	603.091	516.246	692.991	545.880	731.175	824.471	768.598
niet-mageremelkpoeder	393.941	414.204	561.106	414.427	523.897	537.634	531.227
mageremelkpoeder	209.151	102.041	131.886	131.453	207.277	286.837	237.372
melk en room (in euro's x 1000)	169.228	306.001	344.775	352.290	436.151	521.510	471.640
room	64.191	145.758	199.506	195.480	181.079	228.770	205.424
melk	105.037	160.244	145.269	156.810	255.072	292.740	266.216
overige producten (in euro's x 1000)	263.308	305.262	419.725	445.970	459.649	502.592	618.981
wei en weiprodukten	149.384	166.391	224.484	179.681	243.532	315.801	374.620
lactose en melksuikerstroop	86.449	93.777	151.428	224.240	141.511	97.919	137.153
gefermenteerd (yoghurt etc.)	27.475	45.094	43.812	42.049	74.606	88.871	107.208
totaal (in euro's x 1000)	3.534.369	3.815.520	4.831.633	4.110.428	5.052.406	5.681.761	5.937.186
totale uitvoerwaarde van landbouwproducten **	43.454.000	50.099.365	64.402.137	60.525.610	66.633.443	72.496.149	76.211.909
totale waarde van de Nederlandse uitvoer **	231.853.610	281.300.142	370.480.340	309.359.084	371.541.182	409.344.532	431.419.207

*) voorlopig; **) bron: LEI

Figuur 1 – Agro & food-bijdrage aan de Nederlandse economie in 2010 (bron LEI)

Figuur 2 – Brutoproduktiewaarde van de Nederlandse landbouw in 2011 (bron: LEI)

Waar liggen in de toekomst nog kansen? Osinga geeft aan dat Nederland voorop loopt bij het betrekken van de maatschappij bij de melkveehouderij. ‘De wensen van consumenten worden gehoord; denk maar aan duurzaamheid, klimaat, antibiotica-gebruik en dierenwelzijn. Bij ons is dat belangrijk en het is een uitdaging om de rest van de wereld mee te nemen in dit denken.’

En hoe zal het na 2015 gaan? Krijgen we niet veel te veel melk waardoor de prijzen te laag worden? Voorbergen denkt juist dat het quotumvrije tijdperk veel kansen gaat bieden. ‘Nederland levert kwaliteitsmelk en heeft een zekerheid van aanvoer door jaarrond productie en ideale klimaatomstandigheden. Waarom denk je dat verwerkers hier neerstrijken? Omdat ze op zoek zijn naar nieuwe melk-

voer van hoge kwaliteit. Dan zijn ze in Nederland op de allerbeste plek.’ Groei zit er niet in Europa, maar wel in de rest van de wereld, geeft Voorbergen aan. ‘Uiteindelijk zul je zien dat die extra vraag werkt als een soort hefboom voor de prijsvorming in Europese retailcontracten. Dat is goed nieuws voor de melkprijs en dus ook voor de Nederlandse melkveehouder. |

Ook in België stijging export

Met een stijging van 8 procent naar een totaal van 38,4 miljard euro, steeg ook de agrarische export vanuit België over 2012. De agrarische producten nemen van de totale Belgische export zo’n 11 procent voor hun rekening. Het exportgerichte Vlaanderen zorgt voor 81,5 procent van de nationale uitvoer. De Vlaamse overheid geeft aan dat er nog groeipotentie is van producten naar derde landen, landen buiten de EU. Het goede jaar 2012 kreeg ook de wind

in de rug door een daling van de wisselkoers van de euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar en het Britse pond, zo geeft VILT-onderzoeker Vincent Samborski aan. ‘De groei was er wel, maar niet zo hoog en sterk als de cijfers doen vermoeden. Toch verwachten we dat het beeld in 2013, ondanks een lagere inflatie, hetzelfde is.’ België heeft binnen de 27 EU-landen een aandeel van 8,2 procent in de totale uitvoer. Van alle agrarische export is zo’n 20

procent afkomstig van dierlijke producten, waarvan 41 procent zuivelproducten is en 38 procent vers vlees. Vooral dit verse vlees heeft een bijdrage geleverd aan het positieve handelssaldo. Hierbij komt 608 miljoen euro op het conto van rundvlees. Zuivelbereidingen, kaas, magere melkpoeder, boter en melkvet zijn in deze volgorde de belangrijkste zuivelproducten die de grens overgaan. Overigens komt er meer kaas België binnen, voornamelijk uit Frankrijk en Nederland. Voor 68 procent wordt de handel in agrarische producten bedreven met buurlanden. In de handel met derde landen liggen nog mogelijkheden tot groei, met name Rusland, China, India, Azië, Afrika en Zuid-Amerika. Dat geldt met name voor de zogenaamde BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India en China), geeft Samborski aan. ‘China is een oneindige markt, vooral voor verse producten.’ De export vanuit België nam sterker toe dan de import, waardoor het agrarische handelsoverschot is toegenomen tot 4,7 miljard euro. Vooral de dierlijke producten en agro-industriële producten dragen bij tot dit positieve saldo. De belangrijkste Belgische exportproducten zijn chocolade, aardappelbereidingen, varkensvlees, diepvriesgroenten en bier. Komende jaren wordt een verdere toename van de export verwacht.

Tabel 2 – In- en uitvoerwaarden voor de dierlijke producten en hun aandeel per productcategorie (in miljoen euro) in België in 2012 (bron: Comext)

	invoerwaarde (in milj. euro)	aandeel (%)	uitvoerwaarde (in milj. euro)	aandeel (%)	saldo (in milj. euro)
vers vlees	1.228	20,8	3.154	39,9	+1.926
fokdieren	48	0,8	51	0,6	+3
gedroogd en gerookt vlees	109	1,8	97	1,2	-12
vleesbereidingen	551	9,3	683	8,6	+132
slacht- en gebruiksdieren	483	8,2	295	3,7	-188
zuivelproducten, waarvan	2.863	48,5	3.050	38,6	+187
kaas	995	16,9	473	6,0	-522
volle en magere melk	311	5,3	349	4,4	+38
boter en melkvet	372	6,3	403	5,1	+29
eieren	138	2,3	153	1,9	+15
andere dierlijke producten	162	2,7	94	1,2	-68
bijenhoning	43	0,7	43	0,5	0
niet eetbare dierlijke producten	272	4,6	277	3,5	+5
totaal	5.897	100	7.898	100	+2.001